

ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стаття присвячена питанням ефективного використання робочої сили в умовах трансформаційної економіки. Проведено аналіз ринку праці регіону. Визначено основні показники, позитивні та негативні наслідки міграційних процесів в Одеському регіоні. Запропоновано механізм регулювання цих процесів.

Ключові слова: ринок праці, міграція робочої сили, сільський зелений туризм.

Дослідження даної проблематики й визначення дієвих шляхів її вирішення представляє інтерес у зв'язку із стійкою тенденцією зростання кількості громадян, які від'їжджають працювати за межі своєї Батьківщини.

Аналіз поточного стану досліджуваної проблеми та спричинених нею наслідків, визначення дієвого механізму щодо усунення негативних аспектів.

В процесі дослідження були використані аналітичні, статистичні та графічні методи.

«Жіночі перспективи» провів соціологічне опитування серед українців-заробітчан в Італії [4, 39]. Мотивами, які спонукають до виїзду на роботу за

---

^{*} кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та управління Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова

^{††} студентка Економіко-правового факультету ОНУ ім. І.І. Мечникова

© Н. В. Орлова, О. О. Місюра, 2008

кордон, стали: необхідність придбання власного житла в Україні; накопичення зарубіжного досвіду та капіталу для започаткування власного бізнесу в Україні, пошук джерела виживання чи підвищення рівня добробуту родини, одруження з іноземцем; отримання дітьми платної вищої освіти в Україні.

Систематизація досліджень НБУ дозволила схарактеризувати трудову міграцію як асиметричну, достатньо помірну, а кількість українських мігрантів, які працюють за кордоном, визначити у розмірі 4,93 млн. чоловік.

Найбільший дохід українці отримують в країнах ЄС, значно менший - в країнах Східної Європи [5, 8].

Загальна сума доходів, яку українці заробляють за кордоном, становить біля 35,3 млрд. дол. у рік, а в розрахунку на 1 мігранта - 7157 дол. За даними НБУ 1 мігрант в середньому за минулий рік переслав на Батьківщину 62 дол. [5, 8]. Це викликає сумніви щодо повноти офіційних даних та наштотуху на необхідність визначення більш реальних обсягів українського міграційного капіталу.

В середньому 1 наш заробітчанин переказує 60,3% отриманого доходу, тобто загальна сума капіталу, що надходить на терени України, складає 21,3 млрд. дол. Виходить, що 1 мігрант переказує біля 4320 дол. на рік або 360 дол. на місяць, проте ці дані у 1,5-2 рази нижчі за аналогічні в таких бідних країнах, як Бангладеш та Пакистан. Важливо зазначити, що українські дані розрахункові, тобто більш реальні за офіційні дані країн світу. Якщо врахувати, що в середньому в світі офіційність грошових переказів трудових мігрантів складає 50% [5, с.8], то іноземні дані треба як мінімум подвоїти.

Порівнюючи офіційні дані міграційних переказів (3,06 млрд. дол.) з розрахунковими (21,3 млрд. дол.), отримуємо український рівень офіційності у 14%.

Позитивними для держави соціально-економічними наслідками трудової міграції є: вирішення проблеми працевлаштування безробітної частини населення; можливість працевлаштування з кращим рівнем доходу; значні грошові надходження в економіку країни; отримання нової кваліфікації та можливість її використання в Україні. Негативними моментами є: працевлаштування за кордоном зайнятих громадян, що породжує виникнення нових відкритих вакансій; посилення залежності від іноземного попиту на робочу силу; демографічні диспропорції та загроза стабільності пенсійної системи; незахищеність більшості українських мігрантів.

Для визначення того, в яких межах потрібно регулювати процес міграції, необхідно провести аналіз ринку праці в Україні.

Протягом 2000-2007 рр. в Одеській області спостерігається стійка тенденція збільшення кількості громадян, які від'їжджають працювати за кордон. На момент дослідження проблеми йде поступове збільшення частки громадян, які влаштовуються за кордоном на роботу, що не потребує професії та спеціальності. Однак, навіть за умови повернення всіх мігрантів, які працюють за кордоном на місяць, що не потребують професії та спеціальності, та при працевлаштуванні їх на аналогічних відкритих вакансіях в місті, дефіцит таких робітників буде наявний у розмірі 9%.

Отже, призупинення міграції робочої сили доцільне тільки в межах відкритих вакансій у регіоні. За даними дослідження, в основному це мають бути робітники без певних професійних навичок. Треба зауважити, що значний прошарок у структурі таких мігрантів становить сільське населення.

Розвиток сільського зеленого туризму дасть змогу вирішити проблеми, які спонукають сільське населення вдаватися до заробітчання, а саме: зайнятість населення; підвищення матеріального добробуту населення; створення додаткових шляхів наповнення місцевих бюджетів; до того ж пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в усіх регіонах України пов'язана й з наступним: раціональним використанням значного неосвоєного рекреаційного потенціалу сприянням зміні екологічної свідомості населення у бік збереження довкілля; вихованням національно-патріотичних почуттів; збереженням етнокультурної самобутності історичних країв нашої держави.

Однак існують і проблеми, що стоять на шляху широкого розповсюдження сільського зеленого туризму в Україні. По-перше, це відсутність дієвого господавського механізму розвитку даного виду діяльності сільського населення, що виявляється в наступному: відсутність правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму, механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму, виваженої маркетингової політики в сфері сільського туризму; невизначеність щодо схем кредитування, оподаткування, тарифів на житло та послуги; невисокий рівень кадрового забезпечення цієї діяльності.

Отже, в контексті формування міграційної стратегії та проведення міграційної політики є актуальними такі проблеми: проведення ґрунтового аналізу на ринку праці України (стримувати заробітчання треба в межах існуючих відкритих вакансій); налагодження повноцінного статистичного обстеження чисельності мігрантів, їх заробітків й переказів в Україну; розробка програми щодо лібералізації законодавства з метою збільшення надходження міграційного капіталу через фінансово-банківську систему.

Розвиток сфери послуг, зокрема сільського зеленого туризму, може й має вирішити проблему безробіття як першочергової причини заробітчання серед селян.

Для подолання проблем, які стримують розвиток зеленого туризму в Україні, слід втілити наступні заходи:

1) на загальнонаціональному рівні: вдосконалення правового механізму регулювання розвитку сільського зеленого туризму; надання матеріальної допомоги та створення економічних пільг на рівнях навчання селян та впровадження їхніх проектів; формування кадрового потенціалу для розвитку сільського зеленого туризму.

2) на місцевому рівні ключовими завданнями влади мають стати: вивчення наявного потенціалу для розвитку сільського туризму; створення на місцях привабливих адміністративно-організаційних умов для заохочення місцевого населення до роботи у сфері сільського туризму; проведення роботи щодо розвитку соціальної інфраструктури й благоустрою сіл з метою підвищення їх туристичної привабливості; сприяння створенню місцевих осередків та об'єднань сільських господарств, що надають послуги у сфері сільського туризму; забезпечення висвітлення інформації про культурне надбання та туристичні можливості району у засобах масової інформації; сприяння формуванню туристичного продукту шляхом відродження народних промислів та проведення різноманітних культурно-мистецьких заходів, які можуть зацікавити туристів тощо.

Література

1. Лібанова Е.М. Демографічний колапс // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 40. – С. 11-14.
2. Довжук Б.В. Актуальне регіональне дослідження трудової міграції // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 3. – С. 37-40.
3. Стасюк М.О., Крючковський В.П. Вплив міграційних процесів на основні демографічні показники в Україні // Україна: аспекти праці. – 2004. – № 5. – С. 42-45.
4. Козулько О.А. Поширення вимушеної трудової міграції внаслідок бідності та безробіття на Черкащині // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 4. – С. 34 - 40.
5. Гайдуцький А.С. Міграційний капітал в Україні // Дзеркало тижня. – 2007. – № 15. – С. 8.

является совершенствование организационных способов и эффективное функционирование хозяйственного комплекса Украины.

В отечественной научной литературе определения национальной инновационной системы рассматриваются различными учеными: А.Антонюк, О.Волковой, М.Денисенко, М.Шарко и др., а также в трудах иностранных ученых: К.Фримена и Р.Нельсона [10, 30-31].

Исходя из определения цели, национальную инновационную систему необходимо рассматривать как совокупность физических и юридических лиц - в пределах национальных границ, объединенных в комплексы институтов правового, финансового и социального характера, деятельность которых направлена на содействие эффективному производству, распространению и использованию, в том числе коммерческой реализации новых знаний и технологий.

Как система взаимосвязанных институтов национальная инновационная система должна создать среду, объединяющую общественные отношения администрации, законодателей, предпринимателей, научных работников, инвесторов и др. лиц для осуществления согласованных мер, воздействующих на инновационное развитие страны и обеспечить достойное место национальной экономики в международном разделении труда.

В Украине сегодня организуются новые подходы к формированию эффективной Национальной инновационной системы, стимулирующей развитие инновационной активности в экономике. С этой целью подготовлен проект «Об утверждении Концепции развития государственно-частного партнерства на 2007-2012 гг.», который предполагает по аналогии с общей тенденцией развитых стран достижение высокого уровня финансирования инноваций частным сектором экономики. Так, например, в США частный сектор обеспечивает до 75% расходов на исследования и разработки, а на долю 100 её крупнейших международных корпораций приходится 90% этой суммы [6, 127].

Рассматривая перспективы развития Украины в современном глобализованном мире, по мнению ряда ученых, можно определить два пути ее развития: *первый* - поддержка и совершенствование существующих в стране производств и поступательное развитие экономики в традиционных для нее направлениях; *второй* - инновационный прорыв и развитие новых технологических направлений и обеспечение на их основе экономического роста. Анализируя состояние экономики Украины, следует отметить, что настоящий этап - это иллюстрация первого пути, а для перехода ко второму необходимо развивать принципиально новые технологии, в частности, пятого и шестого технологического способа [19, 36].

Каким же образом предполагается совершить этот инновационный прорыв и что он собою представляет?

Термин «инновационный прорыв» обосновывается теорией технологических укладов, в соответствии с которой в мировой промышленности их произошло уже шесть [6, 3-11].

Первый (1785-1835 года) базировался на новых технологиях в текстильной промышленности, использование энергии воды.

Второй (1830-1890 года) характеризовался переходом к механическому производству на основе паровых двигателей, развитием железнодорожного транспорта, парового судоходства.

Третий (начало 80-х - 90-е годы XIX ст.) - использование в промышленном